

Amt er der i disse 10 Aar solgt 61 Fæstegaarde til Fremmede, og det staar i saa Henseende over ethvertsonhelst af Landets øvrige Amter. Dette er ganske forklarligt for Enhver, der kjender Gangen for Selvetendoms Fremme i Holbæk Amt, thi i disse 10 Aar er det især Sædegaardseierne, der have solgt, og de have da solgt til Fremmede. Derjom der kommer til at ligge for om 5 eller 10 Aar en lignende Fortegnelse for Holbæk Amt, forudsiger jeg, at Forholdet vil være ganske anderledes, og at man saa vil faae dette Amt opført som et af dem, hvor det netop er Fæsterne og deres Nærmeste, der have kjøbt de fleste Gaarde; thi nu sælger man paa Fideikommisjerne i Holbæk Amt, hvor man ikke har solgt i de omtalte 10 Aar. Hensigten med Udvalgets Flertals Forslag, saaledes som jeg haaber, at mine Venner i det forrige Udvalg med mig ville være enige i at fremlægge det her i Thinget, hvis denne Lov overhovedet skal ud, vil være at slaå fast, hvad der hidtil har været Skik og Brug paa Fideikommisjerne, og faae det garanteret som Lovbestemt Coutume, inden det er muligt at afhænde Bøndergodsset særskilt fra Hovedgaardene til Fremmede, til Kapitalister, som have ganske andre Interesser end de nuværende Giere. Jeg gjentager, og jeg er heri afvigende fra mange af mine Venner her i Salen, at jeg ikke anser det for nogen Statsfordel at faae de store Eiendomme adspaltede. Jeg tror, at det er et Held, at vi have saadanne, og jeg paastaar gjentagende, at der i ethvert af Sjællands Amter findes netop paa Fideikommisjerne Hovedgaarde, der ere Mønstergaarde baade for Amterne og for hele Landet i Henseende til Landbrug, Mønstergaarde, som vi ville savne, dersom der ikke var Fideikommisseiere, der havde Lyft og Raad til at spendere store Summer paa Experimenter, som vistnok ikke give dem nogen Fordel, men som oplyse Andre om, hvorledes de skulle drive deres Jord, og hvorledes de ikke skulle gjøre det. Denne Betragtning vedkjender jeg mig, og selv om det skulde lykkes ved den høitærede Ministers indsigtsfulde Virksomhed i Lovgivningsværket eller ved Andres Virksomhed at adffille denne Lov i to Dele, saaledes at vi kun fik den Del, som angaar

Sædegaardene, saa vil jeg sige, at der ikke er Andet vundet end at udføre en Grundlovsættning, som efter min Mening ikke vil drage synderlig praktisk Gavn efter sig. Der gives saa mange Særegenheder ved Fæstegodssets Dvergang til Selvetendom, at det er meget vanskeligt at danne almindelige Regler derom, og den Udvikling, som i den Henseende foregaar i Landbosforholdene her, trænger til en helt anden Undersøgelse end den, som her ligger for. Jeg vilde ønske, at den ærede Minister havde ladet Thinget meddele en Dversigt over Priserne paa Bøndergods, som er solgt paa Fideikommisjerne i de sidste Aar, og at vi da tillige havde faaet Dplysninger om Forholdet mellem Priserne paa de forskjellige Størrelser af Bøndersteder. Det er jo nemlig et Faktum, at jo mindre et Sted er, desto højere er Prisen forholdsviis paa det, om end ikke altid Prisen bliver progressivt stigende i Forhold til Stedets Eidenhed; men til de smaa Eiendomme er der for Tiden et stort Antal Liebhaveere, og de ere altid dyrere end de større. Saavidt mig bekjendt sælges der paa Fideikommisgodserne ogsaa Huse efter Salgsplaner, der approberes af Justitsministeren. Det vilde efter min Mening, paa Grund af Tidsforholdene, være ret heldigt, om man kjendte baade Omfanget af saadanne Salg og Værdien af de Eiendomme, som saaledes vare solgte. Den ærede Justitsminister maa jo rathabere ethvert Salg, idet Skjøderne paa det Bøndergods, der afsændes, maa indsendes til hans Underkrift, og jeg formoder derfor, at der i Justitsministeriet maatte kunne findes Dplysninger om Størrelsen af det Hartkorn, der er afhændet fra de enkelte Fideikommisgodser, og Prisen for, hvad der er afhændet. Ja, mine Herrer, jeg har her atter Konferentsraad David til min Hjemmelsmand for, hvad jeg nu siger Dem. Denne Mand, som jo paa Grund af sin Stilling og ellers paa Grund af sin bekjendte Skarpsindighed overgaar de fleste Andre i at uddrage Resultater af Tal, siger, efterat han har anstillet sine Undersøgelser, i dette Skrift, som er dateret Juni 1871 og altsaa er af nyt Datum: „Men der er vistnok endnu Adskilligt tilbage, om hvilket Forklaring kunde ønskes, f. Ex. hvoraf det kom-